PERCY BYSSHE SHELLEY

Seçme Şiirler

TÜRKÇESİ VOLKAN HACIOĞLU

EDEBİYAT

vb.
VAKIFBANK KÜLTÜR YAYINLARI

VakıfBank Kültür Yayınları: 0046
Edebiyat: 015

SEÇME ŞİİRLER
PERCY BYSSHE SHELLEY

Türkçesi
Volkan Hacıoğlu

Yayın Müdürü
Dr. Hasan Aksakal

Tasarım ve Yayın Kimliği
Bülent Erkmen

Kapak Görseli
Zeliha Yılmazer, Faruk Özcan

Kitap Editörü
Hikmet Akyüz

Sayfa Uygulama
Faruk Özcan

Son Okuma
Mutlu Dursun

VakıfBank Kültür Yayınları
Büyükdere Caddesi
No: 97 – Kat 4
Şişli 34394 İstanbul
Telefon: 0 212 354 5730
www.vbky.com.tr – info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2020

ISBN 978-605-7947-60-4

Kitabın Türkçe yayın hakları VakıfBank Kültür Yayınları na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahipleri in manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı
Ofset Yapımevi
Şair Sokak No: 4, Çağlayan Mahallesi,
34403 Kağıthane, İstanbul
Telefon: 0 212 295 86 01
Sertifika No: 45354

1. Baskı: Nisan 2020

SEÇME ŞİİRLER

PERCY BYSSHE SHELLEY

TÜRKÇESİ

VOLKAN HACIOĞLU

PERCY BYSSHE SHELLEY

4 Ağustos 1792'de Horsham, Sussex, İngiltere'de doğdu. İkinci kuşak İngiliz romantik şairlerinin en önemlilerindendir. Sion House Akademisinden sonra 1804'te University College, Oxford'a girdi. Bu sıralarda *Zastrozzi* (1810) adlı Gotik romanı ve *Ateizmin Gerekliliği* (1811) adlı eseri yazdı. Karşılığında okuldan atıldı. William Wordsworth'den etkilenen Shelley, reformcu düşüncelerini dile getiren *Kraliçe Mab: Felsefi Bir Şiir* (1813) adlı lirik eseri kaleme aldı. İlk büyük şiiri *Alastor, ya da Yalnızlığın Ruhu* nu 1816'da yayımladı. En ünlü eserleri arasında *Ozymandias* (1818), *Ode to the West Wind* (1819), *Prometheus Unboud* (1820), *To a Skylark* (1820), *The Mask of Anarchy* (1819) yer almaktadır. John Keats'in ölümü üzerine *Adonais* (1821) adlı bir eleji yazdı. Shelley 8 Temmuz 1822'de *Don Juan* adlı yelkenlisiyle denize açıldığı Spezia Koyunda (İtalya) fırtınaya yakalanarak boğuldu.

Karl Marx, Oscar Wilde, George Bernard Shaw, Bertrand Russell, Upton Sinclair vb. yazarların hayranlığını kazanan Shelley ni , "İngilizce yazılmış en büyük siyasi şiir" olarak nitelenen *Anarşi nin Maskesi* (1819) Henry David Thoreau'nun "Sivil İtaatsizlik" makalesi ile Gandhi'nin pasif direniş felsefesine esin kaynağı olmuştur.

VOLKAN HACIOĞLU

26 Eylül 1977'de İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, İngilizce İktisat bölümünü bitirdi (2000). Aynı bölümde yüksek lisans yaptı. 2006'da New York Eyalet Üniversitesi, Sanatlar ve Bilimler Koleji, Ekonomi bölümünde burslu olarak doktora programına başladı. 2010'da "iktisat doktoru" unvanını aldı. İ.Ü. İktisat Fakültesi, İngilizce İktisat Bölümü, İktisat Politikası anabilim dalında öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

Hacıoğlu'nun şiirleri, şiir ve şairler üzerine yazıları ve çevirileri 1997 yılından bu yana çeşitli dergi ve gazetelerde yayınlandı. Birçok dergide editörlük ve yayın kurulu üyeliği yaptı. Çeşitli dillere çevrilen ve antolojilerde yayımlanan şiirleri uluslararası ödüllere değer görüldü. Başlıca eserleri: *Duvarlarda Gözlerim Üşüyor* (2006), *Dansa Kaldırılmayan Kadın* (2010), *Ahenk Kapısı* (2013), *Budapeşte Radyosu* (2016), *Şehri Terk Eden Hayalet* (2017), *Doğu Hindistan Kumpanyası* (2017), *Zerdüşt ve Kırlangıç* (2018), *Unutulmuş Aryalar* (2019).

Volkan Hacıoğlu'nun ayrıca birçok deneme, kuramsal yazı ve çevirisi bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Hasan Aksakal
"Percy Bysshe Shelley:
Romantizmin Mutsuz Bilinci"
006

Geceye
023

Müzik, Yumuşak Sesler Öldüğünde
029

Aya Dair
031

Yağmurun Düzensiz Değişimleri
033

Ozymandias
035

Anarşinin Maskesi
037

EK: Shelley'nin El Yazısıyla
Şiirlerinden Örnekler
099

PERCY BYSSHE SHELLEY: ROMANTİZMİN MUTSUZ BİLİNCİ

HASAN AKSAKAL

Percy Bysshe Shelley otuzuncu yaş gününe birkaç gün kala, 8 Temmuz 1822'de, Akdeniz'de boğularak öldü. Lord Byron'dan gelen maddi jestle aldığı ve *Don Juan* adını verdiği tekne İtalya'nın La Spezia kasabası açıklarında alabora olmuştu! Yıllar önce intiharına sebep olduğu ilk eşi gibi, o da boğularak ölmüştü... Shelley'nin birkaç gün sonra karaya vuran cesedi tanınmaz haldeydi. Cebinden çıkan bir Keats şiiri, teşhis edilmesini sağladı. Naaşı, Lord Byron, Leigh Hunt ve Mary Shelley'nin de katıldığı bir günbatımı merasimiyle, boğulduğu La Spezia sahilinde ateşe verildi, ancak gizemli bir biçimde, bütün vücudunu küle çeviren ateş Shelley'nin yüreğini yakamadı. Onun zekâsına büyük hayranlık duyan Lord Byron kafatasını, karısı Mary Shelley ise yüreğini aldı. Şairin külleri o gece Akdeniz'e doğru uçuşup yayıldı.

O güne dek bir şair olarak Shelley'nin eserlerinin kıymeti ne Lord Byron'ın *Don Juan*'ı, ne karısı Mary Shelley'nin *Frankenstein*'ı ne de Wordsworth'ün *Prelude*'ü ile kıyaslanacak kadar önemsenmişti. Küçük şöhreti, ömrü boyunca süren büyük trajedisinden geliyordu. Percy Bysshe Shelley Romantizmin mutsuz bilinci ve "trajik kahraman" tabirinin tam karşılığıydı...

Shelley, 4 Ağustos 1792'de, Fransız Devrimi için çok kritik bir eşik olan Tuileries Sarayının ele geçirildiği ve monarşinin giyotine gidiş sürecini başlatan günlerde doğdu. Doğumundan ölümüne geçen otuz yıl, devrimci, özgürlükçü, bağımsızlıkçı mücadelelerin çağıydı.[1] Shelley soylu bir aileden geliyordu. Ne var ki, parlamento üyesi olan ve oğlunun da iyi bir politikacı olmasını isteyen babasının görmek istediği evlat olmaktan çok daha fazlasıyla ilgileniyordu. Bu yüzden çocukluk yıllarından itibaren ailesinin katı disiplininden de, "Deli Kral" III. George'un (hükümranlığı 1760-1820) ülkesi üzerinde yarattığı iç karartıcı etkiden de kaçmaya çalıştı. Geleneklere ve toplumsal ezberlere karşı çıkmayı kitaplardan ve seyahatlerden öğrendi. "Deli Shelley" lakabıyla tanındığı okulda da evdeki kadar mutsuzdu ve içe kapanıktı. 1811'de *The Necessity of Atheism* adlı risalesi başına iş açtı: aslında Locke, d'Holbach, Gibbon ve Hume'un fikirlerinin etrafında bir felsefi tartışma yürüttüğü hâlde,[2] önce okumakta olduğu University College Oxford'dan kovuldu, sonra da babasının huzurundan...[3] Bir meyhanecinin kızı

1. İrlandanın ve Katoliklerin özgürleşmesi, Napoleon Savaşları, Yunan bağımsızlığı, Yahudi özgürleşmesi, feminizmin doğuşu, Viyana Kongresi, Şark meselesi ve modern politik ideolojilerin kitleleri hareketlendirmesi bu dönemin ruhunu anlamak bakımından hatıra ilk gelen konu başlıklarıdır.

2. Colin Jager, "Shelley After Atheism", *Studies in Romanticism*, Vol. 49, No. 4 (2010), s. 611-618 (metnin tamamı 611-631).

3. Yıllar sonra Shelley hak ettiği saygınlığa kavuştuğunda, onu kovan Oxford Üniversitesi 1893'te ana kampuse bir Shelley anıt-müzesi dikmiştir. Ancak babası Timothy Shelley, oğlu Percy Shelley ile hiçbir zaman barışma şansı bulamamıştır.

olan Harriet Westbrook'u babasından kurtarabilmek için onunla usulca evlendi. Çift İskoçya'ya, ardından da İrlanda'ya gitti. İrlanda'nın bağımsızlığını desteklemek üzere şiddetsiz bir direniş çağrısında bulunan Shelley, *An Address to Irish People* (1812) gibi metinler yazıp sokak eylemlerine katıldı. Genç çift kısa süre sonra Galler'e yerleşti.

Bu sırada, dönemin önde gelen radikal aydınlarından William Godwin'le mektuplaşmaya başlayan Shelley, *Queen Mab*'i yayınladı ve baba oldu (1813). Feminist yazar-düşünür Mary Wollstonecraft ile William Godwin'in kızı olan Mary ile tanıştı ve ondan çok etkilendi. Shelley, bir süre sonra, ikinci çocuğuna hamile olan Harriet'la evliliğini unutup, Mary ile iki aylığına Avrupa'ya kaçtı (1814). İki yıl sonra bunu bir kez daha yaptığında, artık ayrı yaşadıkları Harriet maalesef kendini bir göle atarak intihar etti. Percy, neden olduğu trajik ölümün ardından derinden sarsıldı. Bununla beraber, Mary'yi de kaybetmemek için, derhal onunla evlendi. Bu karmaşık hikâye Godwin'in de dâhil olduğu genişçe bir tartışma yarattı ve Shelley çifti basın ve halk tarafından adeta lanetlendi. Üstüne, ilk çocukları olan William'ın iki haftalıkken ölümü, çifti büyük bir ruhsal yıkıma uğrattı. (Bu dönemin hemen ardından tekrar hamile kalan ve İsviçre'de bir köşke kapanan Mary, *Frankenstein* adlı Gotik bir roman yazmaya başladı.) 1818'e gelindiğinde, hem sağlığı hem çevre baskısı hem de politik takibat nedeniyle, Percy Shelley bir daha dönmemek üzere İngiltere'den ayrılma kararı aldı. Mary ve ilk eşinden olan çocukları da onunla beraber gezgin bir ömür sürecekti. Fakat bu çalkantılı süreçte işler tahmin

edildiği gibi gitmeyecek ve Percy Shelley iki evliliğinden olan iki çocuğunun da ölüm acısını yaşayacaktı. Bu zor dönemde, tıpkı Mary Shelley gibi, Percy Shelley de edebiyata tutundu, *Prometheus Unbound* ve *The Cenci* dâhil olmak üzere, en önemli eserlerini peş peşe kaleme aldı. İtalya'nın yumuşak ikliminde rehabilite olmaya, huzur bulmaya çalıştı.

Percy Shelley çocukluğunda Klasik Yunan mitolojisi ve tragedyasına da, modern kimya ve biyolojiye de çok meraklıydı. Oldukça genç yaşlardan itibaren kaleme aldığı eserleri drama, epik ve lirik şiir, roman, politik deneme, din felsefesi ve mitoloji gibi, hem tür olarak büyük çeşitlilik gösteriyor hem de çok geniş bir alana yayılan bir bilgi birikimi üzerinde yükseliyordu. Muhtemelen biraz da bu yüzden, edebiyatta "popülerleşme çağı" olan erken 19. yüzyılın İngiliz kültür-sanat çevrelerince de, okurlarca da pek ilgiyle karşılanmadı ve neredeyse hiç anlaşılmadı. Onun değerini bilenler için ise, örneğin Wordsworth'e göre, Shelley, Lord Byron'dan daha büyük bir şairdi. Coleridge onun doğayı imgelerle donatan anlatımını çağın en büyük Romantik estetik becerisi olarak selamlıyordu. Keats de onun hayranlarının başında geliyordu. Shelley'nin bir tarlakuşunun ölümüne dair gözlemini, başka herhangi bir şiirin, doğanın kendisi için yapamayacağını söylüyorlardı.

Bununla beraber, bir yazar olarak Shelley, hiçbir zaman yayıncıların eserlerini yayımlamak için yarışacağı bir

isim olmadı. *The Necessity of Atheism* adlı risalesi akademik ruhbanın tepkisini çekmiş ve çalışmanın satışa sunulan tüm kopyaları –biri hariç– yakılmıştı. 1812-13'te kaleme aldığı *Queen Mab* adlı eseri, şairin masrafları üstlenmesiyle 250 kopya basılmış ve Shelley hayattayken sadece 70 adet satılmıştı.[4] *Alastor* adlı 1816 tarihli eseri de Shelley'nin kendi parasıyla bastırdığı ve ticari karşılık görmeyen bir diğer çalışmasıydı. Bunlar yücenin bilinmezliği temasını başarıyla işleyen ve renkli imgeleminin yanı sıra betimleme mahareti, duyguları harekete geçirme becerisi yüksek şiirler olarak değerlendirilse de, okur nezdinde neredeyse hiçbir karşılık bulamamıştı. Shelley'nin *Laon and Cynthna* (1817) adlı şiiri de, yayıncısına, ancak eserin tam 26 sayfası imha edilerek yayımlanmaya değer görülecek kadar sakıncalı gelmişti. İlginç bir metin olan *The Revolt of Islam* –ki *Laon and Cynthna*'nın değişiklikler yapılmış haliydi– Shelley'nin 1818'de 750 kopya basılan ve edebi çevrelerce hem takdir hem tekdir edilen bir çalışmasıydı. Zira tüm "temizlenmişliğine rağmen", Shelley'nin şiiri hâlâ İngiliz toplumunun aile yapısına ve Kilisenin öğrettiği ahlaka zarar verecek türden sayılıyordu. Bu eleştiriler onun edebiyat dünyasındaki pozisyonunu Coleridge gibi muhafazakâr romantiklerden uzaklaştırıp, özgür aşkı savunan Lord Byron'a yaklaştırmaktaydı.[5] Nitekim sonunda, tıpkı Byron gibi, Shelley de İngiltere'yi terk etmek zorunda kalmış ve bu kader ortaklığı onları arkadaş kılmıştı...

4. James E. Barcus, "Introduction", Barcus (ed.) *Percy Bysshe Shelley, The Critical Heritage*, Londra, New York: Taylor & Francis, 2003, s. 9.

5. Barcus, agm, s. 19.

1819 Shelley'nin "annus mirabilis"i, yani entelektüel üretim bakımından "mucizeler yılı" olmuştur. Oğlu William'ın ve kız kardeşi Clara'nın ölümü, Manchester'da yaşanan ve Peterloo Olayı diye bilinen politik katliam, Shelley'nin duygu patlamaları yaşamasına yol açmıştır. Mary Shelley'nin 1818'de yayımlanan *Frankenstein*'ının etkisiyle kaleme aldığı *The Cenci* adlı piyesi ise neredeyse sorunsuzca basılıp Shelley'nin kısa ömründe ikinci baskıya herhangi bir sansüre uğramadan gönderilen yegâne çalışması olmuştur (*Queen Mab*'in yayımlanmasının ardından sekiz yıl geçtiğinde, 1821'de, ikinci baskısını yapmayı ise Shelley reddetmiştir). Bu oyun, Shakespeare dramalarının İngiliz kamuoyunca yeniden keşfinin de etkisiyle, tiyatrolarda sahnelenmek üzere o dönemde yazılan yüzlerce piyesten biridir. Fakat eser yine sakıncalı bir içeriğe sahiptir: Yine yerleşik ahlaki sınırları zorlayan cinsel temalar, baştan çıkarma, gizem ve cinayet gibi korku ve iğrenme hissini tetikleyen yönleriyle *The Cenci*, dönemin İngiliz edebiyat basınını da, aristokrasisini de kızdıracak pek çok şeyi bünyesinde toplamıştır. Güçlü şiirselliğine rağmen oyuna yönelen şiddetli tepkilerin ardından, dostlarından gelen öneri, Shelley'nin Akdeniz coğrafyasında huzurlu bir liman bulup saf şiire dönmesi ve sahne işlerinden uzak durması yönünde olmuştur.

Shelley'nin 1819'da kaleme aldığı ve en önemli çalışması kabul edilen *Prometheus Unbound*'a gelince; peş peşe

sıralanan ölümler ve mutsuzluklar dolayısıyla intiharın eşiğine gelen Shelley bile, bu büyük eseri tamamladığında, ondan yana ümidini "en fazla yirmi nüsha satacak bir iş" diye ifade etmiştir. Fakat *Prometheus Unbound* zamanla yeni Romantik şiirin en muazzam örneklerinden biri olarak kabul görmüş ve Shelley'nin dehâsını tasdik eden bir dönüm noktası sayılmıştır. Mîna Urgan'ın ifadesiyle söyleyecek olursak, "Shelley bu şiiri yazmakla, tümüyle özgün, kimsenin denemediği yeni bir edebiyat türü yaratmış, buna 'lyrical drama' adını vermişti[r] (...) Paul de Reul gibi kimi eleştirmenlere göre, *Prometeus Unbound* bir şiirden çok bir senfoniyi andırır."[6]

Gerçekten de cüreti, entelektüel derinliği ve Prometheus mitini 19. yüzyıla taşıyış biçimiyle, Shelley'nin çılgınca bir taşkınlık gösterisi sunan eseri aklın duvarlarını yıkmaya gelmiş gibidir. Hazlitt'in bir yazısında belirttiği üzere, "Shelley'nin kanında bir ateş, beyninde bir kurtçuk, konuşmasında yoğun bir çarpıntı vardı –ki bütün bunlar felsefi bakımdan yalnızca delilere mahsustu."[7]

Shelley'nin mitopoetik (mythopoetic) gücünü ortaya koyduğu ve asla sahnelenemeyeceğini bildiği bu büyük drama, Prometheus'u insanlaştırarak ahlaki ve entelektüel açıdan en soylu şekilde resmeder ve Goethe'nin *Faust*'unu hatırlatan bazı ayrıntılar etrafında onu Jüpiter'le karşı karşıya getirir. Shelley'nin şiddete başvurmadan –bir bakıma

6. Mîna Urgan, *İngiliz Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 11. baskı, 2018, s. 645.

7. Aktaran Barcus, agm, s. 30.

pasif direnişe öncülük eden tezleri nedeniyle Shelley, hem Marx, hem Thoreau, hem Tolstoy, hem Gandhi hem de Martin Luther King Jr. tarafından saygıyla anılmıştır– kötülükle mücadele eden kahramanı en sonunda Jüpiter'i alt etmeyi başarır. "Acı çeken insanın kurtarıcısı ve gücü" olan kahraman Prometheus, Jüpiter'de vücut bulan tüm tiranlıklara karşı, insanlığın aklının ve ruhunun en azimli ve asil temsilcisidir ve yaşanan tüm kötülüklere rağmen Shelley inançlıdır: İnsanlık sonunda kazanacaktır.[8] Özgürlük insanın kaderidir...

1820-21'e gelindiğinde, İngiliz edebiyat çevrelerinde Shelley'nin sanatına bakışlar biraz daha içgörülü bir hâl alarak yoğunlaşır. Kimi dergilerde onun çağının "yüce" kavramı ve doğa üzerine düşünen en derinlikli, hayalgücü bakımından en yüksek ve dil bakımından en zengin şair olup olmadığı tartışılır. Özellikle de "Ode to the West Wind", "To a Skylark", "Ozymandias" ve "Autumn" gibi kısa şiirleri yavaş yavaş onun bir şair olarak kabul görmesine yol açar; hatta Lord Byron ve Wordsworth'le kıyaslanmaya başlar. Radikalizmi onu muhafazakârların gözünde sıkça bir iblise çevirse de, son dönemindeki şiirleri bu genç şairin ustalığını teyit eder. Nitekim dönemin bir başka önemli

8. Mary Shelley, *Prometheus Unbound*'a eklediği bir açıklama notunda, Percy Shelley nin "kötülüğe karşı savaşan, umut ve yiğitlikle dolu kişileri ele almaktan ayrıca hoşlandığını söyler." Aktaran Mîna Urgan, *İngiliz Edebiyatı Tarihi*, s.645.

Romantik şairi olan John Keats'in beklenmedik ölümü üzerine yazdığı ve "Hayatın ayırmasına artık izin verme, ölüm bizi birleştirecektir"[9] veya "Huzur, huzur! O ölmedi, uyumuyor da/Yalnızca yaşam rüyasından uyandı daha" dediği elli beş bölümlük ağıt "Adonais: An Elegy on the Death of John Keats", bütün 19. yüzyıl İngiliz edebiyatının en iyi şiirlerinden biri kabul edilmekten geri kalmayacaktır.[10]

Shelley'nin bu eser boyunca müracaat ettiği Yunan mitolojisinin Venüs ve Adonis'i mitolojik, literal, polemik, felsefi dört farklı katmanda dolaşmaktadır. "Adonais" ismi ise Yunan ölümlü Adonis ile İbrani tanrısı Adonai arasında bir bütünlük yaratır ve Lucifer-Vesper gibi pek çok başka referansı da metnin içine doğru çeker. Otuz yedi ve on sekiz kıtadan oluşan iki ana parçalık bu uzun şiir, görkemli bir mitolojik anlatıdır.[11]

İngiliz arkeologların Mısır'da bulduğu II. Ramses heykelinin etkisiyle 1818'de kaleme aldığı[12] ve insanın gücünün, iktidarın, kısacası hayatın geçiciliğini ustaca bir ironiyle anlattığı "Ozymandias" ise 1820'lerin dünyasında

---

9. Bu şiir üzerine bir inceleme için bkz. Murat Seçkin, "Adonais: Ölü Bir Şair Şiire Nasıl 'Yeni Bir Parlaklık' Kazandırır?", *Litera: Dil, Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Cilt: 23, Sayı: 2, 2010, s.85-92.

10. Percy Bysshe Shelley, "Adonais: An Elegy on the Death of John Keats", https://www.poetryfoundation.org/poems/45112/adonais-an-elegy-on-the-death-of-john-keats, (çevrimiçi), 23 Nisan 2019.

11. Carlos Barker, *Shelley's Major Poetry: The Fabric of a Vision*, Princeton University Press, 1948, s.246.

12. Carol Rumens, "The Romantic Poets: Osymandias by Percy Bysshe Shelley", *The Guardian*, 28 Ocak 2010. https://www.theguardian.com/books/booksblog/2010/jan/28/percy-bysshe-shelley-poetry

tam anlamıyla devrimci bir şiirdir ve bugüne dek iki yüz yıl boyunca tiranlığa karşı hatırlanan en muteber eserlerdendir. Şiirin Şavkar Altınel tarafından yapılan çevirisi şöyledir:

Eski bir diyardan bir gezgin dedi ki bana:
Çölde duruyor bir çift büyük, gövdesiz bacak
Ve onların yanında, yarı gömülmüş kuma,
Taştan, haşin bir insan yüzü, ortadan çatlak,
Burkulmuş dudakları ve çatık kaşlarıyla
Gösteren o alaycı yontucunun çok iyi
Kavradığını bütün o hırçın duyguları,
Bir zamanlar bir canlı yüreğin beslediği
Ve şu sözler yazıyor üzerinde tabanın:
"Ozymandias'ım ben, bilin ki, krallar kralı;
Kendini büyük sanan bir kez de bana baksın!"
Kalmamış başka bir şey, tek parçacık bile.
Çevresinde o koca, harap olmuş anıtın
Uzanıyor kumlar hep alabildiğine.[13]

***

13. Percy Shelley, "Ozymandias", https://siirantolojim.wordpress.com/tag/p-b-shelley/ (çevrimiçi), 23 Nisan 2019.
Şiirin orijinali ise şöyledir:
I met a traveller from an antique land,
Who said—"Two vast and trunkless legs of stone
Stand in the desert. . . . Near them, on the sand,
Half sunk a shattered visage lies, whose frown,
And wrinkled lip, and sneer of cold command,
Tell that its sculptor well those passions read
Which yet survive, stamped on these lifeless things,
The hand that mocked them, and the heart that fed;
And on the pedestal, these words appear:

Shelley'nin politik mesajları her zaman bu denli antik referanslar üzerinden ve dolayımlı değildi. 1819'da, Manchester'daki travmatik Peterloo Olayının ardından kaleme aldığı *Anarşinin Maskesi*'nde, halkı devrimci bir dille özgürlüğe çağırmaktadır:

Kalkın Aslanlar gibi uykudan
Sel olup akın sokaklardan,
Silkinin, kırın zincirlerinizi korkunç
Çiyler gibi saran uykunuzda sizi—
Siz hıncahınç, onlar bir avuç![14]

Tahmin edilebileceği üzere, 1819 yılının İngiltere'si, Percy Shelley'nin radikalizmini kolayca ifade edebileceği bir dönemden geçmiyordu. Viyana Kongresiyle kurulan Kutsal İttifak rejimleri bütün Avrupa'da istibdadın hüküm sürmesine yol açmıştı. E. P. Thompson'ın *İngiliz İşçi Sınıfının Oluşumu* isimli kitabında yer verdiği üzere, hükümet güç-

My name is Ozymandias, King of Kings;
Look on my Works, ye Mighty, and despair!
Nothing beside remains. Round the decay
Of that colossal Wreck, boundless and bare
The lone and level sands stretch far away."

14. Percy Bysshe Shelley, *Seçme Şiirler*, çev. Volkan Hacıoğlu, İstanbul: VakıfBank Kültür Yayınları, 2020, s. 97.
Şiirin orijinali ise şöyledir:
Rise like Lions after slumber
In unvanquishable number-
Shake your chains to earth like dew
Which in sleep had fallen on you
Ye are many – they are few.

leri meydanlarda toplanan, gazete ve dergilerde fikirlerini ve taleplerini ifade eden işçi hareketine hiç de dostane bir tavırla karşılık vermiyordu.[15] 16 Ağustos 1819'da 18 kişinin öldürüldüğü, 700 civarında insanın yaralandığı Peterloo katliamı, haberi İtalya'da alan Percy Shelley'de de bir öfke yaratmış ve bu mutantan şiirde, yumuşak huylu şairin sesi adeta bir gökgürültüsüne dönüşmüştür. Shelley bu şiirle tüm aristokratik reflekslerinden ve sosyal köklerinden arınmış, tam bir halk adamı görünümüne kavuşmuştur.

Aslına bakılırsa, Shelley, Peterloo'dan çok daha önce, yani İrlanda direnişi sırasında bile kendisini cumhuriyetçi olarak tanımlamaktan gurur duyuyordu.[16] Kendini özellikle aristokrat sınıftan uzaklaştırmayı ve halkın içinde, halkla birlikte olmayı bilhassa yeğliyordu. *Anarşinin Maskesi* bu niyeti tüm açıklığıyla göstermektedir. Bu samimi haykırış onun ölümünden çok yıllar sonra bile yankılanmaya devam etmiştir. Bu şiir ve Shelley'nin filantropist söylemi, Gandhi'nin tanıtımıyla 1940'larda Hindistan'ın bağımsızlık mücadelesinde, 1989'da Çin'in Tiananmen Meydanında ve 2011'de Mısır'ın Tahrir Meydanında özgürlük ve adalet taleplerinin ifadesi olmuştur.[17]

---

15. E. P. Thompson, *İngiliz İşçi Sınıfının Oluşumu*, çev: Uygur Kocabaşoğlu, İstanbul: Birikim Yayınları, 3.baskı, 2012, s. 799-834

16. Shelley, "Benim cumhuriyetçiliğim" diyordu, "ticaret ve kaba-sabalıkla değil, şövalye ruhluluk ve zarafetle desteklenen türden bir cumhuriyetçilik." Shelley'den Hogg'a 1813 tarihli mektubu aktaran Michael O'Neill, *Percy Bysshe Shelley: A Literary Life*, Londra: Macmillan, 1989, s. 6.

17. İngiliz İşçi Partisi lideri Jeremy Corbyn de yeni toplumsal hareketlerin ruhuna denk düşen bu şiiri birçok defa mitinglerinde kitlelerle beraber okumaktadır. Bkz. https://www.youtube.com/watch?v=16EzpUFKcHE

Aşk, evlilik, sivil haklar, din ve özgürlük kavramları gibi, şiir üzerine de yazan Percy Shelley, ölümle, büyük kederlerle, sağlık sorunlarıyla, maddi güçlüklerle, ülkesinde barınamaz olup sürgüne gidişiyle, onu tanıyanların ne denli cömert bir dost ve ne tutkulu bir okur olduğunu teyit edişiyle, tam bir 19. yüzyıl şairi portresi sunuyordu.[18] Doğaya âşık, insanı kutsayan ve sonsuzu kavramaya çalışan biriydi.

Shelley sadece Galler'de bataklıkların kurutulup yoksul insanlar için tarıma açılmasıyla ilgilenmekle yetinmeyip, pek çok sosyal reform çabasına doğrudan destek vermişti. Hak savunusunda "şiddetsiz eylem"in ilk temsilcilerindendi. Shelley aynı zamanda ilk "celebrity vegan" olarak kabul edilir,[19] zira kendisi insan ve insan-dışı varlıklar arasındaki beslenme döngüsüne ilişkin kafa yoran ilk modern düşünürlerden biriydi.

Romantik sanatçı ve düşünürlerin doğa felsefesi ve doğa dinine dönük büyük merakları dikkate alındığında, Percy Shelley'nin diğer Romantik figürlerden ayrışmasını sağlayan özelliklerinden bir diğeri ise onun ateizmle ilgili akla gelen ilk isim olmasıdır. Bununla birlikte konu Roman-

18. Jean Perri , "Shelley, Percy Bysshe (1792-1822)", *A Handbook to English Romanticism* (içinde), der: Jean Raimond ve J. R. Watson, Londra: St. Martin's Press, Macmillan, 1992, s.251.

19. Michael Owen Jones, "In Pursuit of Percy Shelley, 'The First Celebrity Vegan': An Essay on Meat, Sex, and Broccoli", *Journal of Folklore Research*, Vol. 53, No. 2 (2016), s. 1-30.

tizm olduğunda, geleneksel janrlardan yararlanarak eserlerini kaleme aldığını belirtelim. Shelley, bir önceki nesilden olan William Blake gibi, rüya-görü (vision) ile beraber mitolojiden beslenen epik ve lirik şiirden, yaşamı destanlaştırıp kahramanı dramatikleştirecek şekilde yararlandı. Dram ve ağıt formlarını aşındırmadı, ama onlara yeni öğeler katmaktan da geri durmadı ve Alman Romantizminin birikimini Antik Yunan, Akdeniz ve Yakındoğu'nun kültürel birikimiyle mezcedip bütünleştirdi.

Şiirlerine insanlığa mal olmuş trajik figürleri konu edinen şair, gerçekten trajik ve kısacık bir hayat yaşadı. Ve ömür boyu süren trajedisine de yaraşır şekilde öldü. Gündelik hayatın birçok ayrıntısına vâkıf olmaktan uzak ve ilkelerle fiiller arasındaki büyük boşlukları dolduramayışı nedeniyle, eleştirmen Matthew Arnold'ın tanımladığı gibi, Percy Bysshe Shelley "ışıltılı kanatlarını boşlukta boş yere çırpan güzel ve etkisiz bir melek"ti.

SEÇME ŞİİRLER

TO NIGHT

Swiftly walk o'er the western wave,
Spirit of Night!
Out of the misty eastern cave,—
Where, all the long and lone daylight,
Thou wovest dreams of joy and fear
Which make thee terrible and dear,—
Swift be thy flight!

Wrap thy form in a mantle grey,
Star-inwrought!
Blind with thine hair the eyes of Day;
Kiss her until she be wearied out.
Then wander o'er city and sea and land,
Touching all with thine opiate wand—
Come, long-sought!

GECEYE

Hızla geç üstünden batıdaki dalganın,
Gecenin ruhu!
Çık içinden doğudaki sisli mağaranın,
Orda uzun ve yalnız gün ışığını ulu
Örersin düşleriyle sevinç ve korkunun
Farkındasın dehşetli ve değerli olduğunun
Göreyim hızla uçtuğunu!

Sar gövdeni gri bir harmaniyle,
Yıldızlarla işlenmiş!
Saçlarından kör olan Günün gözleriyle
Ki senin öpüşlerinle solup gitmiş.
Ve dolaş diyar diyar denizleri kentleri
Uyut sihirli değneğinle dokunarak yürekleri
Gel, hasret tükenmiş!

When I arose and saw the dawn,
I sigh'd for thee;
When light rode high, and the dew was gone,
And noon lay heavy on flower and tree,
And the weary Day turn'd to his rest,
Lingering like an unloved guest,
I sigh'd for thee.

Thy brother Death came, and cried,
'Wouldst thou me?'
Thy sweet child Sleep, the filmy-eyed,
Murmur'd like a noontide bee,
'Shall I nestle near thy side?
Wouldst thou me?'-And I replied,
'No, not thee!'

Uyanıp baktığımda gün doğumuna
Özlemini duydum senin
Işık çıkınca tepeye, çiyler uçunca
Ve öğlen sıcağı inince üstüne ağaçların, çiçeklerin
Ve yorgun Gün dönünce dinlenceden
Davetsiz misafir gibi gelen,
Özlemini duydum senin.

Kardeşin Ölüm çıkageldi bağırarak
'Beni ister misin?'
Tatlı çocuğun Uyku, bulanık gözlerle bakarak,
Mırıldandı bir arı gibi altında güneşin
'Koynuna sokulsam üstüne konarak?
Bana ne dersin?' – Dedim ki başımı sallayarak
'Hayır, o sen değilsin!'

Death will come when thou art dead,
Soon, too soon—
Sleep will come when thou art fled.
Of neither would I ask the boon
I ask of thee, belovèd Night—
Swift be thine approaching flight,
Come soon, soon!

Gelir Ölüm ancak sen ölünce,
Çabuk, çok çabuk
Gelir Uyku ancak sen gidince.
Her ikisinden de görmem dostluk
Sevgili Gece, aradığım sensin
Yaklaşan uçuşun hızla gelsin
Bir an önce, çabuk!

MUSIC, WHEN SOFT VOICES DIE

Music, when soft voices die,
Vibrates in the memory –
Odours, when sweet violets sicken,
Live within the sense they quicken.

Rose leaves, when the rose is dead,
Are heap'd for the belovèd's bed;
And so thy thoughts, when thou art gone,
Love itself shall slumber on.

MÜZİK, YUMUŞAK SESLER ÖLDÜĞÜNDE

Müzik, yumuşak sesler öldüğünde
Titreşir durur hafızada,
Tatlı menekşeler solduğunda kokular
Yaşar hızlandırdıkları duygularda.

Gül öldüğünde yaprakları
Yığılır yatağına sevgilinin
Ve sen gittiğinde, aşkın ta kendisi
Uyuklayacak üzerinde düşüncelerinin.

TO THE MOON

I
Art thou pale for weariness
Of climbing heaven and gazing on the earth,
Wandering companionless
Among the stars that have a different birth, —
And ever changing, like a joyless eye
That finds no object worth its constancy?

II
Thou chosen sister of the Spirit,
That gazes on thee till in thee it pities...

AYA DAİR

I
Yorgunluktan mı solgunsun,
Göklere tırmanıp dünyayı seyretmekten
Dostsuz arkadaşsız gezinen
Farklı bir soydan gelen yıldızların arasında
Ve neşesiz bir göz gibi durmadan değişen
Üzerinde durmaya değer hiçbir şey göremeyen?

II
Sen seçilmiş kız kardeşi Tinin,
İçinde merhamet uyandırana kadar yansıyan.

THE FITFUL ALTERATIONS OF THE RAIN

The fitful alternations of the rain,
When the chill wind, languid as with pain
Of its own heavy moisture, here and there
Drives through the gray and beamless atmosphere.

YAĞMURUN DÜZENSİZ DEĞİŞİMLERİ

Yağmurun düzensiz değişimleri,
Hoyrat rüzgâr halsizken sanki ağrılar içinde
Sürükler ağır rutubetini her tarafa
Kasvetli ve karanlık atmosfer boyunca.

OZYMANDIAS

I met a traveller from an antique land,
Who said—"Two vast and trunkless legs of stone
Stand in the desert... Near them, on the sand,
Half sunk a shattered visage lies, whose frown,
And wrinkled lip, and sneer of cold command,
Tell that its sculptor well those passions read
Which yet survive, stamped on these lifeless things,
The hand that mocked them, and the heart that fed;
And on the pedestal, these words appear:
My name is Ozymandias, King of Kings;
Look on my Works, ye Mighty, and despair!
Nothing beside remains. Round the decay
Of that colossal Wreck, boundless and bare
The lone and level sands stretch far away."

OZYMANDIAS

Antik bir diyardan gelen bir seyyaha rastladım,
Dedi ki: "Geniş ve gövdesiz taştan iki ayak
Duruyor çölde... Yanlarında, kumun üzerinde
Yarıya kadar gömülmüş yatıyor paramparça bir çehre
Asık suratı, buruşuk dudağı ve alaycı soğuk buyruğu
Gösteriyor ihtiraslarının kazındığı, henüz hayatta kalan
Heykelinin damgasını vurduğunu o cansız şeylere,
Onları iyi taklit eden heykeltıraşın eli ve besleyen yüreğiyle
Ve üzerinde kaidenin, şu kelimeler yazılı:
Benim adım Ozymandias, Kralların Kralı.
Seyret eserlerimi sen ey Mağrur kişi ve kederlen!
Geriye başka bir şey kalmaz, çürüyen bu devasa
Enkazın etrafında engin ve çorak
Uzaklara kadar yükselen ıssız kum tepelerinden."

THE MASK OF ANARCHY

Written on the occasion of the massacre carried out by the British Government at *Peterloo, Manchester 1819*

As I lay asleep in Italy
There came a voice from over the Sea,
And with great power it forth led me
To walk in the visions of Poesy.

ANARŞİNİN MASKESİ

İngiliz hükümetinin *1819'da Peterloo, Manchester'da* yaptığı katliam üzerine yazılmıştır.

Uykuya daldığımda İtalya'da
Bir ses çıkageldi denizler üzre
Ve var gücüyle beni önüne katıp
Uçurdu Şiirin düş dünyaları içre.

I met Murder on the way—
He had a mask like Castlereagh—
Very smooth he looked, yet grim;
Seven blood-hounds followed him:

All were fat; and well they might
Be in admirable plight,
For one by one, and two by two,
He tossed the human hearts to chew
Which from his wide cloak he drew.

Yolumu kesti Katilin gölgesi—
Yüzünde Castlereagh maskesi—
Yumuşak bakışlı, yine de amansız,
Yedeğinde yedi kan tazısı:

Hepsi semirmiş semirmesine
Köpek sadakati sahibinin sesine,
Birer birer, ikişer ikişer,
Çiğneyip geçti insan yüreklerini
Çıkarıp pelerininden köpeklerini.

Next came Fraud, and he had on,
Like Eldon, an ermined gown;
His big tears, for he wept well,
Turned to mill-stones as they fell.

And the little children, who
Round his feet played to and fro,
Thinking every tear a gem,
Had their brains knocked out by them.

Clothed with the Bible, as with light,
And the shadows of the night,
Like Sidmouth, next, Hypocrisy
On a crocodile rode by.

Sahtekâr boy gösterdi ardından,
Sırtında ermin kürkü sanki Eldon,
Öyle güzel ağladı ki iri gözyaşları
Düştüğü yerde ağır değirmentaşları.

Ve ufak tefek birçok afacan
Ayakaltında durmadan dolaşan,
Mücevher sanıp her bir damlayı
Vurup patlattılar kafayı.

Üstünde Kutsal Kitap'ın ışık giysisi
Ve gecelerin gölgesi,
Sidmouth gibi, derken, İkiyüzlülük
Binerek geldi bir timsaha büyük.

And many more Destructions played
In this ghastly masquerade,
All disguised, even to the eyes,
Like Bishops, lawyers, peers, or spies.

Last came Anarchy: he rode
On a white horse, splashed with blood;
He was pale even to the lips,
Like Death in the Apocalypse.

And he wore a kingly crown;
And in his grasp a sceptre shone;
On his brow this mark I saw -
'I AM GOD, AND KING, AND LAW!'

Ve Kıyımlar oldu art arda
Bu berbat maskeli baloda,
Piskopos, hukukçu, asilzade, casus
Kisvesi altında gözler kör ağızlar suspus.

Sonunda çıktı meydana Anarşi
Kır atının üstünde kan lekesi,
Dili damağı kupkuru benzi solgun,
Kıyamet gününde Ölüm gibi vurgun.

Başında bir kral tacı,
Elinde parlak hükümdar asası,
Ve okunan bir yazı alnında:
'KANUN DA BENİM, KRAL DA BENİM, TANRI DA!'

With a pace stately and fast,
Over English land he passed,
Trampling to a mire of blood
The adoring multitude.

And a mighty troop around,
With their trampling shook the ground,
Waving each a bloody sword,
For the service of their Lord.

And with glorious triumph, they
Rode through England proud and gay,
Drunk as with intoxication
Of the wine of desolation.

Görkemle atıp hızlı adımlarını,
Katetti İngiltere topraklarını,
Çiğnenip geçildi kandan bataklık,
Tapınılan kalabalık.

Ve etraftaki kraliyet kuvvetlerinin,
Ayakları altında sarsıldığı duyuldu yerin,
Sağa sola savrulan kanlı kılıçlar hep beraber,
Efendilerine hizmette kusur etmediler.

Şerefli bir zaferle süvari taburu
İngiltere'de gezdirdi gururu,
Sarhoşluğuyla şanın
Şarabıyla perişanlığın.

O'er fields and towns, from sea to sea,
Passed the Pageant swift and free,
Tearing up, and trampling down;
Till they came to London town.

And each dweller, panic-stricken,
Felt his heart with terror sicken
Hearing the tempestuous cry
Of the triumph of Anarchy.

For with pomp to meet him came,
Clothed in arms like blood and flame,
The hired murderers, who did sing
'Thou art God, and Law, and King.

Dağlardan denizlerden uzak yakın,
Geçti Tören alayı akın akın,
Önüne ne çıkarsa yağmaladı,
Ve Londra kapılarına dayandı.

İnsanlar kaçıştı panik halinde
Korkular uyandı yüreklerinde
Duyar duymaz o fırtınalı haykırışı
Anarşinin zafer alkışı.

Görkemle çıktı meydana silahlanmış,
Ete kemiğe bürünür gibi kuşanmış,
Kiralık katiller, bir şarkı dudaklarında
'Kanun da sensin, Kral da sensin, Tanrı da.

'We have waited, weak and lone
For thy coming, Mighty One!
Our Purses are empty, our swords are cold,
Give us glory, and blood, and gold.'

Lawyers and priests, a motley crowd,
To the earth their pale brows bowed;
Like a bad prayer not over loud,
Whispering - 'Thou art Law and God.'—

Then all cried with one accord,
'Thou art King, and God and Lord;
Anarchy, to thee we bow,
Be thy name made holy now!'

Çaresiz ve yalnız bekledik gelmeni
Göster artık gücünü kuvvetini!
Cebimiz delik, kılıcımız çıkmaz kınından,
Şan şeref bağışla bize, altından ve kandan.'

Hukukçular, rahipler, her türlü kalabalık,
Duvar gibi sarı alınları yere eğik,
Duyulmayan kötü bir yakarış düşmez dillerinden,
Fısıltılar yükselir: 'Kanun da sensin, Tanrı da sen.

Ve birden çığlık attı dev bir ağız,
'Efendimiz, Kralımız, Tanrımız,
Anarşi, eğiliyoruz önünde,
Kutsansın adın bundan böyle!'

And Anarchy, the skeleton,
Bowed and grinned to every one,
As well as if his education
Had cost ten millions to the nation

For he knew the Palaces
Of our Kings were rightly his;
His the sceptre, crown and globe,
And the gold-inwoven robe.

So he sent his slaves before
To seize upon the Bank and Tower,
And was proceeding with intent
To meet his pensioned Parliament

Bir kurukafa, bir iskelet, işte Anarşi,
Eğilerek ve sırıtarak selamladı herkesi,
Sanki çok iyi bir eğitim almış
Bu iş millete pahalıya patlamış.

Krallardan değil, Saraylar
Dosdoğru ondan sorulur;
Elinde hükümdar asası, başında tacıyla,
Omuzlarında altın işlemeli kaftanıyla.

Kendine kul köle olanları gönderir
Bankaları ve Kuleleri ele geçirir,
Ve azimle ilerler yolunda
Oturmak için maaşlı Parlamento koltuğunda

When one fled past, a maniac maid,
And her name was Hope, she said:
But she looked more like Despair,
And she cried out in the air:

'My father Time is weak and gray
With waiting for a better day;
See how idiot-like he stands,
Fumbling with his palsied hands!

He has had child after child,
And the dust of death is piled
Over every one but me—
Misery, oh, Misery!'

Uçarak geçerken o delimsirek erden,
Adının Umut olduğunu söyleyen,
Daha çok Umutsuzluğu andırıyordu
Ve avazı çıktığı kadar bağırıyordu:

'Elden ayaktan düştü Zaman: benim peder
Gelmedi beklediği güzel günler,
Bir budala gibi bak nasıl duruyor
Eli ayağı birbirine dolaşmış inliyor!

Çocuk ardına çocuk peydahladı,
Hepsinin üstüne ölü toprağı yığıldı
Tek ben kaldım geride:
Sefalet, ah, Sefalet işte!'

Then she lay down in the street,
Right before the horses' feet,
Expecting, with a patient eye,
Murder, Fraud, and Anarchy.

When between her and her foes
A mist, a light, an image rose,
Small at first, and weak, and frail
Like the vapour of a vale:

Till as clouds grow on the blast,
Like tower-crowned giants striding fast,
And glare with lightnings as they fly,
And speak in thunder to the sky,

Birden yıkıldı sokak ortasında,
Ezildi at nallarının altında,
Dört gözle beklerken gelmelerini,
Katili, Sahtekârı, Anarşiyi.

Bir yanda kendisi, düşmanları diğer yanda
Sis bulutu, ışık huzmesi, hayaller arasında,
Belli belirsiz silik bir karartı
Vadiler kadar dumanlı:

Tozu dumana katan bir patlama,
Dev adımlarla yürüyen heyula
Uçuşan şimşek ışıkları kadar parlak
Fırtınalı göklerle konuşarak,

It grew—a Shape arrayed in mail
Brighter than the viper's scale,
And upborne on wings whose grain
Was as the light of sunny rain.

On its helm, seen far away,
A planet, like the Morning's, lay;
And those plumes its light rained through
Like a shower of crimson dew.

With step as soft as wind it passed
O'er the heads of men—so fast
That they knew the presence there,
And looked,—but all was empty air.

Zırhlı bir Gölge giderek büyüdü
Engerek derisinden parlak göründü,
Kuşandı ışıktan kanatları,
Andıran güneşli yağmurları.

Dümeni doğrultan, ufukta görünen
Şafak vakti sanki bir gezegen
Tüylerinden ışıklar damladı
Kızıl çiyler gibi yağdı.

Geçtiği rüzgârlar kadar hafif adımlarla
Uçtu insanların üzerinden hızla,
Herkes hissetti varlığını göklerde,
Ama göremediler onu hiçbir yerde.

As flowers beneath May's footstep waken,
As stars from Night's loose hair are shaken,
As waves arise when loud winds call,
Thoughts sprung where'er that step did fall.

And the prostrate multitude
Looked—and ankle-deep in blood,
Hope, that maiden most serene,
Was walking with a quiet mien:

And Anarchy, the ghastly birth,
Lay dead earth upon the earth;
The Horse of Death tameless as wind
Fled, and with his hoofs did grind
To dust the murderers thronged behind.

Mayısın dizi dibinde çiçekler nasıl biterse,
Gecenin dağınık saçlarından yıldızlar nasıl düşerse,
Rüzgârların çağrısına nasıl uyarsa dalgalar,
Düşünceleri ayaklandırdı geçtiği yerde o adımlar.

Ve yere serilmiş kalabalık
Baktı kana batmış ayak bileklerine dek,
Umut, o erden, dingin mi dingin,
Geçiyordu edasıyla sessizliğin:

Ve doğuştan uçuk benizli Anarşi öldü,
Yedi kat yerin dibine gömüldü;
Rüzgâr kadar vahşi Ölümün Atları
Tozu dumana katarak toynakları
Ezip geçti katil kalabalıkları.

A rushing light of clouds and splendour,
A sense awakening and yet tender
Was heard and felt - and at its close
These words of joy and fear arose

As if their own indignant Earth
Which gave the sons of England birth
Had felt their blood upon her brow,
And shuddering with a mother's throe

Had turned every drop of blood
By which her face had been bedewed
To an accent unwithstood,—
As if her heart had cried aloud:

Görkemli ışıkları, koşuşturan bulutların,
Tazeliği yeni yeni uyanan duyguların
Aldı yüreklerdeki değişmez yerini,
Konuştu sevincin ve korkunun dilini

Sanki onların öfkeli toprakları
Doğuran İngiltere'nin çocuklarını,
Alnına sıçrayan kanı gördü,
Anaların yüreğindeki sancı büyüdü

Yüzünde çiylerle yıkanan
Her kan damlası dağılan
Dönüştü dayanılmaz bir haykırışa
Bağırdı yüreği çığlık çığlığa:

'Men of England, heirs of Glory,
Heroes of unwritten story,
Nurslings of one mighty Mother,
Hopes of her, and one another;

'Rise like Lions after slumber
In unvanquishable number,
Shake your chains to earth like dew
Which in sleep had fallen on you—
Ye are many—they are few.

'What is Freedom?—ye can tell
That which slavery is, too well—
For its very name has grown
To an echo of your own.

'İngiltere'nin çocukları, Şan Şeref mirasçıları,
Yazılmamış bir destanın kahramanları,
Süt çocukları kudretli bir Ananın,
Umudu onun ve yarınların;

'Kalkın Aslanlar gibi uykudan
Sel olup akın sokaklardan,
Silkinin, kırın zincirlerinizi korkunç
Çiyler gibi saran uykunuzda sizi—
Siz hıncahınç, onlar bir avuç!

'Söyleyin,—Özgürlük nedir?
Kölelikten farklı değil midir?
Nedense köle dendiği an
Adınızdır yankılanan.

'Tis to work and have such pay
As just keeps life from day to day
In your limbs, as in a cell
For the tyrants' use to dwell,

'So that ye for them are made
Loom, and plough, and sword, and spade,
With or without your own will bent
To their defence and nourishment.

'Tis to see your children weak
With their mothers pine and peak,
When the winter winds are bleak—
They are dying whilst I speak.

‘Çalışmak ve para kazanmak
Eli kolu bağlı, günleri saymak
Yaşarmışçasına bir hücrede
Tiranların içinde,

‘Üretim araçları için üretilmiş olarak
Dokuma tezgâhı, saban ve orak
İster istemez önünde eğileceksiniz
Onların üzerine titreyeceksiniz.

‘Çocuklarınız aç çıplak ağlasın diye mi?
Anaları elden ayaktan düşsün diye mi?
Soğuk kış rüzgârları deli gibi essin diye mi?
Ben bunları söylerken onlar ölsün diye mi?

'Tis to hunger for such diet
As the rich man in his riot
Casts to the fat dogs that lie
Surfeiting beneath his eye;

'Tis to let the Ghost of Gold
Take from Toil a thousandfold
More that e'er its substance could
In the tyrannies of old.

'Paper coin—that forgery
Of the title-deeds, which ye
Hold to something of the worth
Of the inheritance of Earth.

'Biri yesin biri baksın diye mi?
Varsıl yoksulu ezsin diye mi?
Tepeden bakıp hor görsün diye mi?
İnsanlar köpekleşsin diye mi?

'Ortaya çıksın diye mi Altın'ın Hayaleti,
Durup dinlenmeden vermek bin bir türlü zahmeti?
Hortlasın diye mi yedi kat yerin dibinden,
Eski tiranlıkların gömüldüğü yerin ta derinlerinden?

'Kâğıt para—o kalpazanlık
Tapu senedi tam bir sahtekârlık
Değerli şeyler mi satın almalı?
Dünyanın mirasına mı konmalı?

'Tis to be a slave in soul
And to hold no strong control
Over your own wills, but be
All that others make of ye.

'And at length when ye complain
With a murmur weak and vain
'Tis to see the Tyrant's crew
Ride over your wives and you—
Blood is on the grass like dew.

'Then it is to feel revenge
Fiercely thirsting to exchange
Blood for blood—and wrong for wrong·—
Do not thus when ye are strong.

'Ruhun köleleşsin diye mi?
Özgür iraden kaybolsun diye mi?
Aklın kukla olsun diye mi?
Onlar seni böyle istiyor diye mi?

'Hele bir şikâyet et bakalım sonra
İçten içe zar zor duyulan mırıltılarla
Nasıl çıkar karşına tiranlar tayfası
Saldırır üzerine, karına, çocuğuna,
Düşer çimenlere çiy yerine kan damlası.

'Öç duygusu kaplar sonra her yanını
Öfkeyle bastırırsın kana susayan dudaklarını
Kana kan, göze göz, dişe diş—yanlışa yanlışla
Karşılık verme ama ne kadar güçlü olsan da.

'Birds find rest, in narrow nest
When weary of their wingèd quest
Beasts find fare, in woody lair
When storm and snow are in the air.

'Asses, swine, have litter spread
And with fitting food are fed;
All things have a home but one—
Thou, Oh, Englishman, hast none!

'This is slavery—savage men
Or wild beasts within a den
Would endure not as ye do—
But such ills they never knew.

'Kuşlar dinlenmek için döner yuvaya
Kanatları başlayınca giderek yorulmaya
Ne zaman ki fırtına kopar düşer kar
İnlerine çekilir bütün hayvanlar.

'Eşekler, domuzlar uzaklaşmaz sürüden
Tıkınır dururlar ne varsa önlerine sürülen,
Biri dışında yeri yurdu belli her şeyin—
Sen, Ey İngiliz, evin yok mu senin?

'Bu nasıl kölelik ki ne bir barbar
Ne yabanıl bir hayvan var
Çektiğin çileyi çekebilecek—
Böylesi bir belayı kim bilecek?

'What art thou Freedom? O! could slaves
Answer from their living graves
This demand—tyrants would flee
Like a dream's dim imagery:

'Thou art not, as impostors say,
A shadow soon to pass away,
A superstition, and a name
Echoing from the cave of Fame.

'For the labourer thou art bread,
And a comely table spread
From his daily labour come
In a neat and happy home.

'Nesin sen Özgürlük? Ah! o köleler
Cevap verebilseydi o canlı cenazeler
Haklarını alabilseydi, tiranlar tüyerdi
Karanlıkta dağılan bir düş gibi:

'Sahtekârların dediği gibi sen,
Bir gölge değilsin geçip giden,
Ne bir hurafesin, ne sırf bir isimsin
Yankılanan ininden Şöhretin.

'Sen, bir ekmek, işçi için
Ve güzel bir sofra demeksin
Her gün emekle elde edilen
Dirlik düzenlik, umut veren.

'Thou art clothes, and fire, and food
For the trampled multitude—
No—in countries that are free
Such starvation cannot be
As in England now we see.

'To the rich thou art a check,
When his foot is on the neck
Of his victim, thou dost make
That he treads upon a snake.

'Thou art Justice—ne'er for gold
May thy righteous laws be sold
As laws are in England—thou
Shield'st alike the high and low.

'Üst baş, yiyecek, yakacak demeksin
Ezilmiş aşağılanmış kalabalıklar için—
Özgür ülkelerde hiç rastlanmaz
Böylesi bir kıtlık asla bulunmaz,
Bugün İngiltere'de gördüğümüz.

'Zengine engel olursun,
Elini ayağını bağlarsın
Oturduğunda gırtlağına kurbanının
Ezmesin diye başını bir yılanın.

'Adalet sensin—altınla tartılmayan
İngiltere'deki yasalar gibi satılmayan
Doğru dürüst yasalar koyarsın
Efendiyi fakiri aynı kalkanla korursun.

'Thou art Wisdom—Freemen never
Dream that God will damn for ever
All who think those things untrue
Of which Priests make such ado.

'Thou art Peace—never by thee
Would blood and treasure wasted be
As tyrants wasted them, when all
Leagued to quench thy flame in Gaul.

'What if English toil and blood
Was poured forth, even as a flood?
It availed, Oh, Liberty,
To dim, but not extinguish thee.

'Rahiplerin yaygara yaptıkları konuların
Doğru olmadığını söyleyen insanların
Tanrının lanetine uğramayacağını bilen
Akıl sensin ki her daim özgürdür iraden.

'Zafersin sen, öyle bir zafersin ki
Can ve mal senle olmaz zayi
Birleştiğinde tiranların hepsi
Söndürmek için Galya'daki ateşi.

'Ama döküldüğünde İngiliz kanı
Sular seller gibi kaplayıp her yanı,
Ah Özgürlük, ne işe yaradı
O rüzgâr ki ateşini harladı?

'Thou art Love—the rich have kissed
Thy feet, and like him following Christ,
Give their substance to the free
And through the rough world follow thee,

'Or turn their wealth to arms, and make
War for thy belovèd sake
On wealth, and war, and fraud—whence they
Drew the power which is their prey.

'Science, Poetry, and Thought
Are thy lamps; they make the lot
Of the dwellers in a cot
So serene, they curse it not.

'Aşksın sen eli ayağı öpülen
İsa gibi ardından gidilen
Zenginden alıp yoksula verirsin
Hayatın fırtınasında deniz fenerisin,

'Kimi döker paraları sarılır silahına
Cenge girer kelle koltukta senin adına,
Varlıktan, savaştan, sahtekârlıktan
Aldıkları güç av olaraktan.

'Bilim, Düşünce ve Şiir
Parlak bir ışık gibidir
Dingin kılar kulübedekileri
Duyulmaz lanet ettikleri.

'Spirit, Patience, Gentleness,
All that can adorn and bless
Art thou—let deeds, not words, express
Thine exceeding loveliness.

'Let a great Assembly be
Of the fearless and the free
On some spot of English ground
Where the plains stretch wide around.

'Let the blue sky overhead,
The green earth on which ye tread,
All that must eternal be
Witness the solemnity.

'Ruh, Sabır, Nezaket hepsi,
Süsler ve kutsar seni
Sözler değil hareketler anlatsın
Müthiş güzelliğini kuşatsın

'Topla o büyük Meclisi
Cesurun ve özgürün sesi
Üzerinde bir karış toprağının
İngiltere'nin geniş ovalarının.

'Yukarıdaki mavi gökyüzünde,
Yürüdüğün yeşil yeryüzünde,
Her şey sonsuz olmalı
Görkemle kutsanmalı.

'From the corners uttermost
Of the bounds of English coast;
From every hut, village, and town
Where those who live and suffer moan,

'From the workhouse and the prison
Where pale as corpses newly risen,
Women, children, young and old
Groan for pain, and weep for cold—

'From the haunts of daily life
Where is waged the daily strife
With common wants and common cares
Which sows the human heart with tares—

'En uzak kıyısından, en ücra köşesinden
İngiltere sahillerinin enginlerinden
Her kulübeden, köyden, kasabadan
İnleyen ve sızlanan insanlardan,

'Fabrikalardan, hapishanelerden
Bitkin ölülerin yeni doğduğu yerden
Kadınlar, çocuklar, gençler, yaşlılar
Acıyla inleyenler, soğuktan donanlar—

'Gündelik hayatın hayaletlerinden,
Yevmiyeli işçilerin geçim derdinden,
Temel sorunlar, temel ihtiyaçlar,
İnsan yüreğine ekilen burçaklar.

'Lastly from the palaces
Where the murmur of distress
Echoes, like the distant sound
Of a wind alive around

'Those prison halls of wealth and fashion,
Where some few feel such compassion
For those who groan, and toil, and wail
As must make their brethren pale—

'Ye who suffer woes untold,
Or to feel, or to behold
Your lost country bought and sold
With a price of blood and gold—

'Nihayet saraylardan
Sıkıntılı mırıltılardan
Gelen yankıların hepsi
Uzak bir rüzgârın sesi

'Zindanlarında zenginliğin ve modanın,
Merhamet duyguları ancak birkaçının
İnleyenler sızlananlar için feryat figan
Kardeşlerinin kansızlığından—

'Sizler anlatılmaz dertler çeken,
Alınıp satıldığını gün gibi gören,
Ülkenizin yok pahasına,
Kan ve altın fiyatına—

'Let a vast assembly be,
And with great solemnity
Declare with measured words that ye
Are, as God has made ye, free—

'Be your strong and simple words
Keen to wound as sharpened swords,
And wide as targes let them be,
With their shade to cover ye.

'Let the tyrants pour around
With a quick and startling sound,
Like the loosening of a sea,
Troops of armed emblazonry.

'Yüce meclis bir karar alsın
Ve onu görkemle açıklasın
Ölçülü biçili sözlerle desin ki
Özgürsünüz, özgür doğdunuz mademki—

'Güçlü ve basit sözcüklerin
Keskin kılıçlar gibi kessin
Ki geniş kalkanlara benzer
Korusun seni o gölgeler.

'Tiranlar etrafta bağırıp dursun
Sesleri sağa sola savrulsun
Parçalansın dalgaları gibi denizin,
Armaları silahlı askerlerin.

'Let the charged artillery drive
Till the dead air seems alive
With the clash of clanging wheels,
And the tramp of horses' heels.

'Let the fixèd bayonet
Gleam with sharp desire to wet
Its bright point in English blood
Looking keen as one for food.

'Let the horsemen's scimitars
Wheel and flash, like sphereless stars
Thirsting to eclipse their burning
In a sea of death and mourning.

'Topçu birliği ateşlesin topları,
Diriltene dek ölgün havaları,
Çınlayan tekerleklerin çarpmasıyla,
Atların yere vuran toynaklarıyla.

'Parlak süngüler takılsın
Keskin ağızları kanla ıslansın
Batsın sivri ucu İngiliz kanına
Saplanan bakışlar gibi avına.

'Süvarilerin palaları savrulsun
Kayan yıldızların ışıkları çaksın
Kana susayan bir güneş tutulması
Ölümün denizine gömülsün yası.

'Stand ye calm and resolute,
Like a forest close and mute,
With folded arms and looks which are
Weapons of unvanquished war,

'And let Panic, who outspeeds
The career of armèd steeds
Pass, a disregarded shade
Through your phalanx undismayed.

'Let the laws of your own land,
Good or ill, between ye stand
Hand to hand, and foot to foot,
Arbiters of the dispute,

'Dik durun kendinizden emin,
Sık ormanları gibi sessizliğin,
Kavuşmuş kollarınızla gözlerinizin bakışları
Amansız bir savaşın silahları,

'Panik, bırakın geçsin
Savaş atlarına sürat versin
Bir gölge gibi umursanmadan
Yılmaz alayınızın yanından.

'Dirliği adına memleketinizin
Kol kola girin, sırt sırta verin,
Yasalar geçerli olsun aranızda
Arabuluculuk yapsın kavganızda,

'The old laws of England—they
Whose reverend heads with age are gray,
Children of a wiser day;
And whose solemn voice must be
Thine own echo—Liberty!

'On those who first should violate
Such sacred heralds in their state
Rest the blood that must ensue,
And it will not rest on you.

'And if then the tyrants dare
Let them ride among you there,
Slash, and stab, and maim, and hew,—
What they like, that let them do.

'İngiltere'nin eski kanunları
Muhteremlerin ağarmış sakalları,
Sağduyulu günlerin çocukları,
Yükselmeli kutsal seslerinden
O yankı, adına Özgürlük denen!

'Kim çiğnediyse ilkin
Kutsal müjdesini devletin,
Akan kan ondan sorulsun,
Günahı onun boynuna olsun.

'Tiranlar salıverirse sonra
Yaralama, bıçaklama, sakatlama,
Kol gezerse aranızda durmadan
Bırakın geçsinler engel olmadan.

'With folded arms and steady eyes,
And little fear, and less surprise,
Look upon them as they slay
Till their rage has died away.

'Then they will return with shame
To the place from which they came,
And the blood thus shed will speak
In hot blushes on their cheek.

'Every woman in the land
Will point at them as they stand—
They will hardly dare to greet
Their acquaintance in the street.

'Kavuşmuş kollarınız, sabit bakışlarınız,
Korkunuzdan daha az şaşkınlığınız,
Dikin gözlerinizi üzerine katillerin,
Ölümüne kadar öfkelerinin.

'O zaman utanç içinde gidecekler,
Geldikleri yere geri dönecekler
Ve döktükleri kan konuşacak,
Yanakları kıpkırmızı olacak.

'Bütün kadınları ülkenin
İçine bakacak gözlerinin
Selam vermeye yüzleri olmayacak
Hepsi kötülükleriyle tanınacak.

'And the bold, true warriors
Who have hugged Danger in wars
Will turn to those who would be free,
Ashamed of such base company.

'And that slaughter to the Nation
Shall steam up like inspiration,
Eloquent, oracular;
A volcano heard afar.

'And these words shall then become
Like Oppression's thundered doom
Ringing through each heart and brain,
Heard again—again—again—

'Rise like Lions after slumber
In unvanquishable number—
Shake your chains to earth like dew
Which in sleep had fallen on you—
Ye are many—they are few.'

'Savaşlarda gerçek savaşçılar
Tehlike'yle cesurca kucaklaşanlar
Görecek özgür olması gerekenleri,
Utançla karşılayacak böylesi bir kaderi.

'Ulusa musallat olan katliam
Buharlaşıp gidecek tastamam,
Esin misali; bir belagat, bir kehanet,
Volkan patlaması duyulacak nihayet.

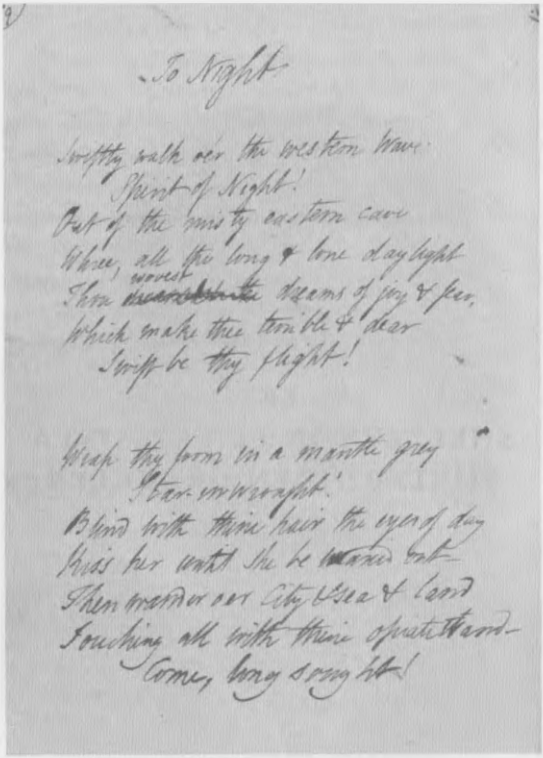
'O zaman bu sözlerin şimşeği
Zulmün kötü kaderi gibi
Çakacak yüreklerde ve akıllarda
Tekrar tekrar art arda.

'Kalkın Aslanlar gibi uykudan
Sel olup akın sokaklardan,
Silkinin, kırın zincirlerinizi korkunç
Çiyler gibi saran uykunuzda sizi—
Siz hıncahınç, onlar bir avuç!'

Percy Bysshe Shelley.

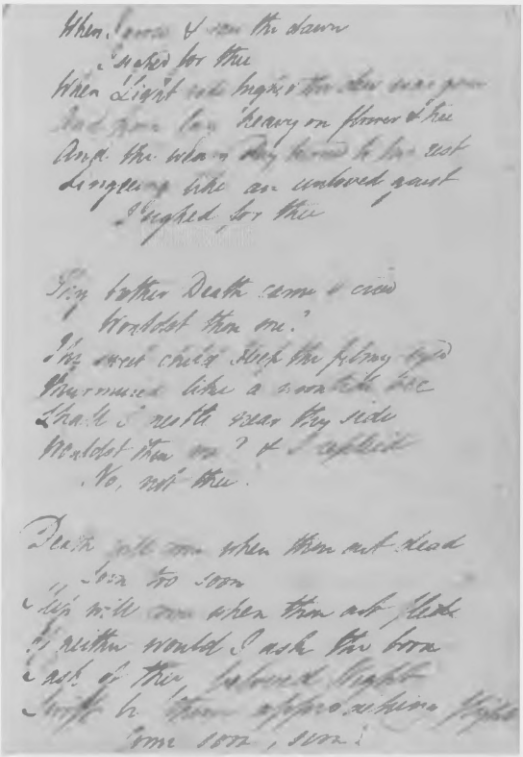
EK:
SHELLEY'NİN EL YAZISIYLA ŞİİRLERİNDEN ÖRNEKLER

To Night

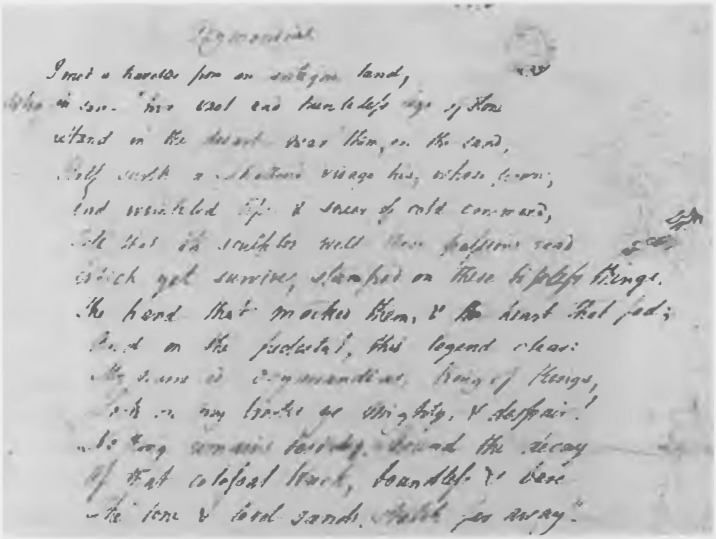
Swiftly walk o'er the western wave
Spirit of Night!
Out of the misty eastern cave
Where, all the long & lone daylight
Thou wovest dreams of joy & fear,
Which make thee terrible & dear
Swift be thy flight!

Wrap thy form in a mantle grey
Star-inwrought!
Blind with thine hair the eyes of day
Kiss her until she be wearied out—
Then wander o'er City Sea & Land
Touching all with thine opiate wand—
Come, long sought!

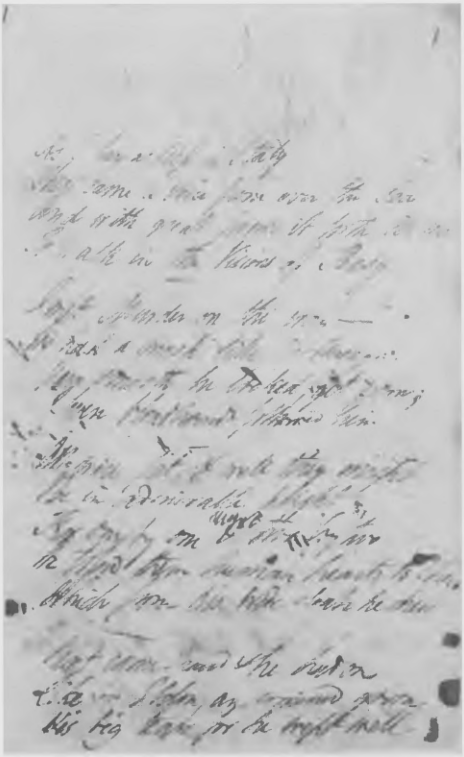
TO NIGHT, 1821

TO NIGHT, 1821

OZYMANDIAS, 1818

THE MASK OF ANARCHY, 1819

İngiliz Romantizminin William Blake, William Wordsworth ve Lord Byron ile birlikte en değerli temsilcilerinden olan Percy Bysshe Shelley (1792-1822), kısa ve trajik yaşamına birbirinden değerli eserler sığdırırken, İngiliz ve Alman Romantizminin temalarının yanı sıra Antik Yunan ve Yakındoğu'nun kültürel birikiminden de yararlanmıştır. Yumuşak huyluluğu ve melankolik tavrıyla tipik bir 19. yüzyıl şairi portresi çizen Shelley, genel olarak yaşam, doğa ve yüce fikri etrafında toplanan eserleriyle, Matthew Arnold'ın tabiriyle, "ışıltılı kanatlarını boşlukta boş yere çırpan güzel ve etkisiz bir melek" gibidir.

Ne var ki, Shelley'nin sesi, konu özgürlük olduğunda adeta bir gökgürültüsüne dönüşür. Şiirleri, özellikle de "Anarşinin Maskesi", dünyanın en ilham verici hak savunusu eserlerinden biri kabul edilmiş; 1940'larda Gandhi aracılığıyla Hindistan'ın bağımsızlık mücadelesinde, 1989'da Çin'in Tiananmen Meydanında ve 2011'de Mısır'ın Tahrir Meydanında özgürlük ve adalet taleplerinin ifadesi olmuştur.

Shelley'den yapılan bu küçük şiir seçkisi, şair Volkan Hacıoğlu'nun çevirisiyle okurlarını selamlıyor.

THG
0172993
RHV
2019
THG

9 786057 947634
vb.
VAKIFBANK KÜLTÜR YAYINLARI
0046